

2048

Kostelec

Malá země, velká výzva: Zpátky na vrchol

8 megatrendů, které (z)mění svět

Autoři: Martin Kupka, Roman Chlupatý & tým Alter Eko

Globální ekonomika prochází dramatickou metamorfózou. Mění se desetkrát rychleji a s 300krát větší razancí než v době průmyslové revoluce, kvantifikuje to McKinsey Global Institute ve studii *No Ordinary Disruption*. Co to v praxi znamená? Technologie, demografie, urbanizace, přeshraniční toky a růst systémového významu rozvíjejících se zemí (z)mění svět, respektive pravidla hry, jimiž se řídí.

Rychlé a výrazné změny, které globalizace na steroidech datující se od pádu Berlínské zdi působí, přitom přinášejí **zásadní výzvy i obrovské příležitosti**. Zatímco první platí plošně, druhé je podmíněno, s čímž si politický *hardware* ani *software* (tedy instituce ani lidé) dosud ve většině případů nedokázal poradit. Výsledkem je nejvýraznější příklon k antisystémovým politikům a hnutím, jaký moderní demokracie od svého vzniku na začátku 20. století zažily, vyplývá z analýzy Financial Times.

Chaos způsobený touto *no ordinary disruption* se v důsledku neschopnosti politického *establishmentu* a nebo antisystémových alternativ nabídnout odpověď na potřeby zítřka jen násobí. Degradace životního prostředí a další, často existenciální výzvy proto (zatím?) zůstávají nezodpovězené. O to podstatnější je **povědomí o příčinách a důsledcích 8 megatrendů, které (z)mění svět**, což platí dvojnásob pro vysoce globalizované ekonomiky a společnosti v době rozpadu globálního řádu.

Globální změny se nevyhnutelně promítají i do české ekonomiky a života naší společnosti. Malá a otevřená česká ekonomika ani malá a uzavřená česká společnost přitom **nevstřebávají nápor globalizací diktovaných změn snadno**. V části společnosti frustrované vývojem uplynulé dekády sílí touha po změně, po oslabení průniku ekonomických i kulturních vlivů přicházejících ze zahraničí.

Základním nedostatkem této touhy, lidsky snad pochopitelné, je skutečnost, že artikulaci nespokojenosti se současným stavem nedoprovází žádný realistický návrh lepší alternativy. Naděje, že obnovené ploty zastaví na našich hranicích rozjetý rychlík globálních změn, je bláhová. Namísto vytváření svérázné národní rezervace bychom měli **urychleně a svorně napřít úsilí k hledání a nalézání cest umožňujících nám i našim potomkům současným i budoucím výzvám úspěšně čelit**.

Martin Kupka (hlavní ekonom ČSOB, senior analytik Alter Eko)

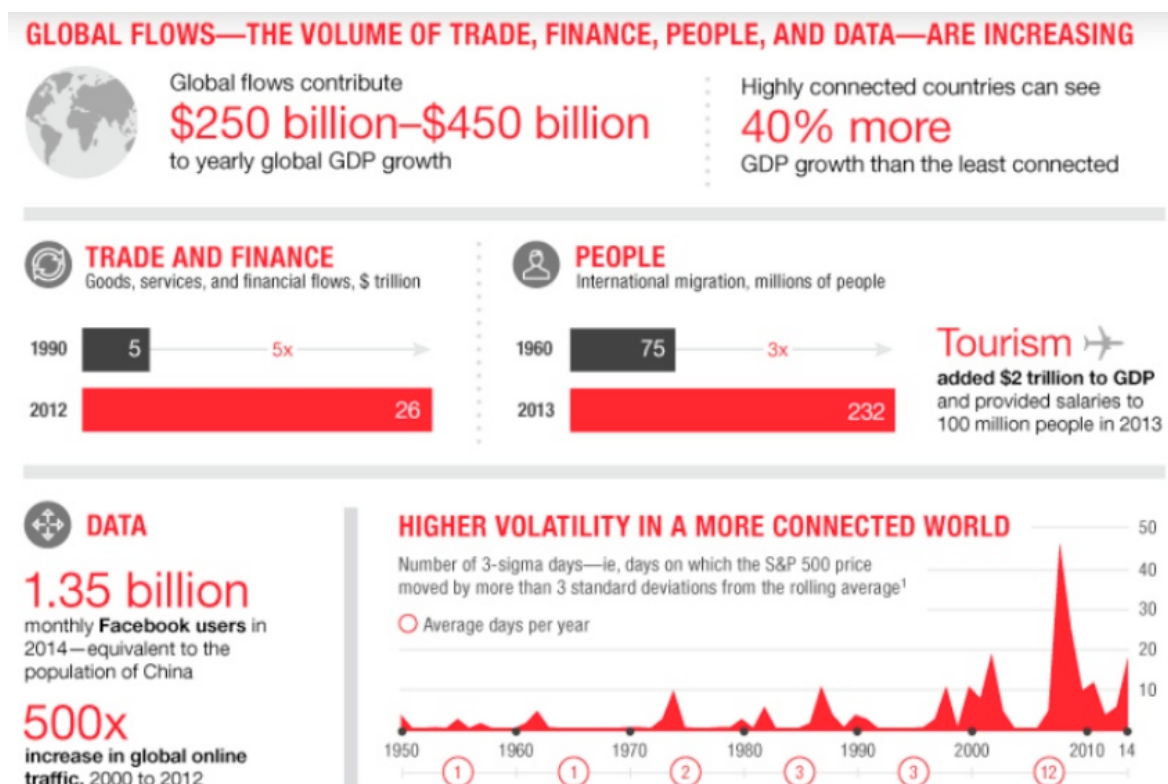
Roman Chlupatý (partner Save & Capital, zakladatel Alter Eko)

1. ROZPAD GLOBÁLNÍHO ŘÁDU

Globál

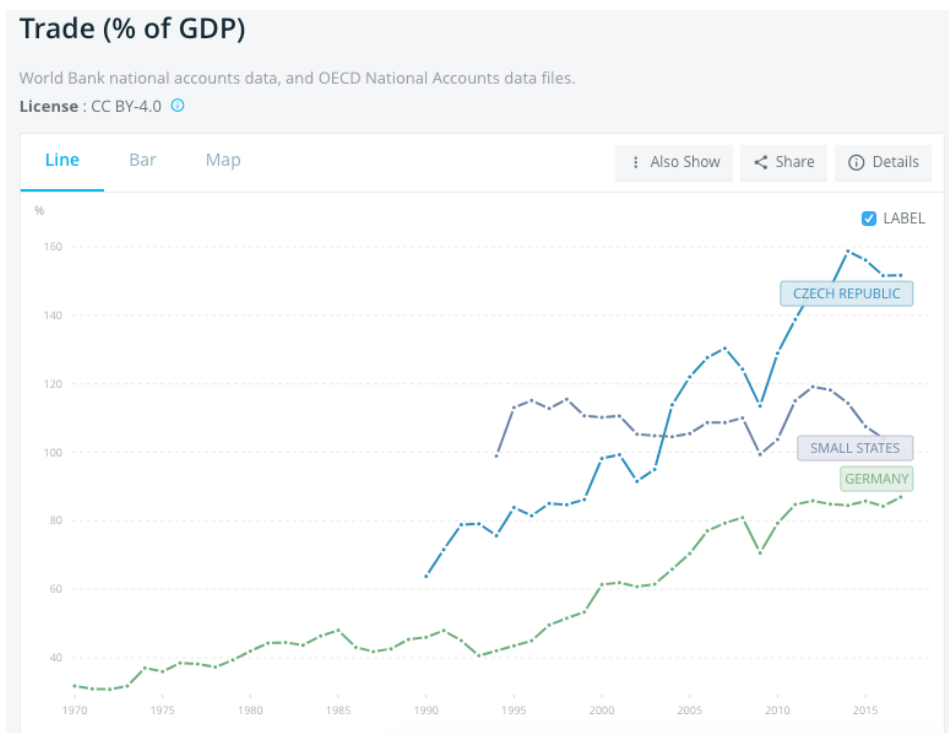
Zánik bipolárního světa v 90. letech 20. století, akcelerující globalizace a rostoucí moc Číny nemohly zůstat bez vlivu na podobu globálního řádu zformovaného po druhé světové válce. Stále větší počet voličů (nejen) v rozvinutých zemích totiž postupně došel k názoru, že pád bariér pro volně proudící zboží, kapitál i pracovní sílu pro ně vedle zvýšení komfortu v některých oblastech znamená i nepříjemnosti v oblastech jiných.

V důsledku prohlubování řady dílčích nerovnováh a sílících obav z budoucnosti tak západ v posledních letech zažívá bezprecedentní příklon k populismu a s tím spojené obnovování hranic, což bylo patrné zejména po krizovém roce 2008. Největší státy v letech 2009–2014 zavedly každý na 300 obchodních bariér. Na druhé straně tam, kam političtí regulátoři nedosáhli stejně snadno, tedy například ve sféře fungování nadnárodních dodavatelských řetězců, globalizace na steroidech až donedávna celkem nerušeně pokračovala. Svědčí o tom mnohé ukazatele, mezi něž patří i *Global Connectivity Index*, podle kterého po krizové paralýze z roku 2012 globalizace v roce 2014 opět nabrala dech.

Zdroj: McKinsey Global Institute. No Ordinary Disruption: The Four Forces Breaking All the Trends (2015)

Pro Česko představuje probíhající rozpad globálního řádu ohrožení minimálně ve dvou rovinách, a to bezpečnostně-politické a ekonomické. Co se prvního týče, jako pro relativně malou zemi ležící v prostoru, který se tradičně stával předmětem zájmu i místem konfliktu silnějších sousedů, pro nás mají bezpečnostní záruky plynoucí z členství v NATO zásadní roli. A zadruhé, pro naši malou otevřenou ekonomiku, s podílem vývozu i dovozu okolo 80 % HDP, pevně integrovanou do nadnárodních výrobních řetězců a silně propojenou s německou ekonomikou, by ústup od volného toku kapitálu, zboží, ale i pracovní síly znamenal těžký zásah, z něhož bychom se obtížně a dlouho zotavovali.

Postřeh experta

„Zdá se, že končí období, kdy stačilo věnovat pozornost globálnímu ekonomickému vývoji. S nastávající erozí světového politického (ne)řádu, vzniklého po druhé světové válce a udržovaného USA, budeme muset stále větší pozornost věnovat otázkám zahraničně-politickým a vojensko-bezpečnostním, a to v Evropě i ve světě. Podmínkou našich budoucích úspěchů je existence pravidel, která malým a otevřeným ekonomikám umožní aktivitu a poskytnou ochranu. Toho lze docílit jen spoluprací v rámci širšího celku.“

– Michael Romancov, Univerzita Karlova

2. NÁSTUP ROZVÍJEJÍCÍCH SE ZEMÍ

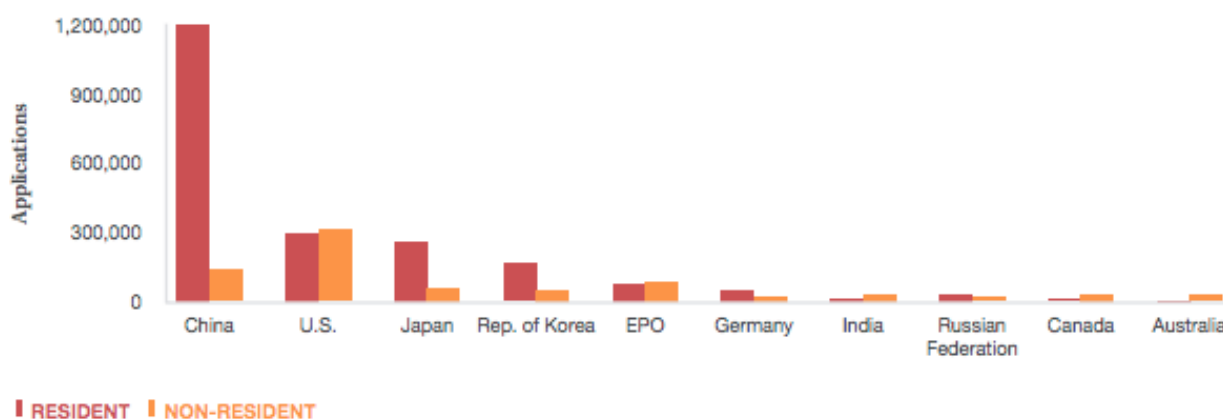
Globál

Těžiště (nejen) hospodářské moci ve světě se postupně přesouvá na globální východ a jih. Podle ukazatele hrubého domácího produktu podle parity kupní síly vystřídala Čína Spojené státy v roli globální jedničky již před několika lety, zatímco její nominální HDP by mohl být podle IHS Markit vyšší než ten americký v roce 2024. Spolu s Čínou si v žebříčku největších a nejvýznamnějších ekonomik vylepšují pozice rovněž Indie, Brazílie a další rozvíjející se země.

Jestliže v roce 2000 se v pětistovce největších podniků podle časopisu Fortune nalézalo jen 5 % firem s centrálou v jedné z rozvíjejících se zemí, v roce 2025 již má tento seznam (podle predikce McKinsey) obsahovat jen čínských podniků více než těch z EU a USA dohromady.

Dynamický vývoj, kterým procházejí rozvíjející se ekonomiky od 90. let minulého století, může svádět ke dvěma chybným závěrům. Prvním by bylo vnímat *emerging markets* jako investiční příležitost slibující nadstandardní výnosy s minimálním rizikem. Rozvíjející se ekonomiky jsou ze své podstaty transformujícími se subjekty se zvýšenou náklonností ke generování vnitřních šoků i citlivostí vůči šokům vnějším. Charakteristickým pro ně není pouze růstový trend, ale i vysoká volatilita. Druhým chybným závěrem by bylo nesnažit se vnímat každou rozvíjející se ekonomiku jako specifický případ, jedinečný příběh přechodu od vývozu surovin a levné práce k vlastní konkurenceschopné produkci s vysokou přidanou hodnotou.

Patent applications at the top 10 offices, 2016

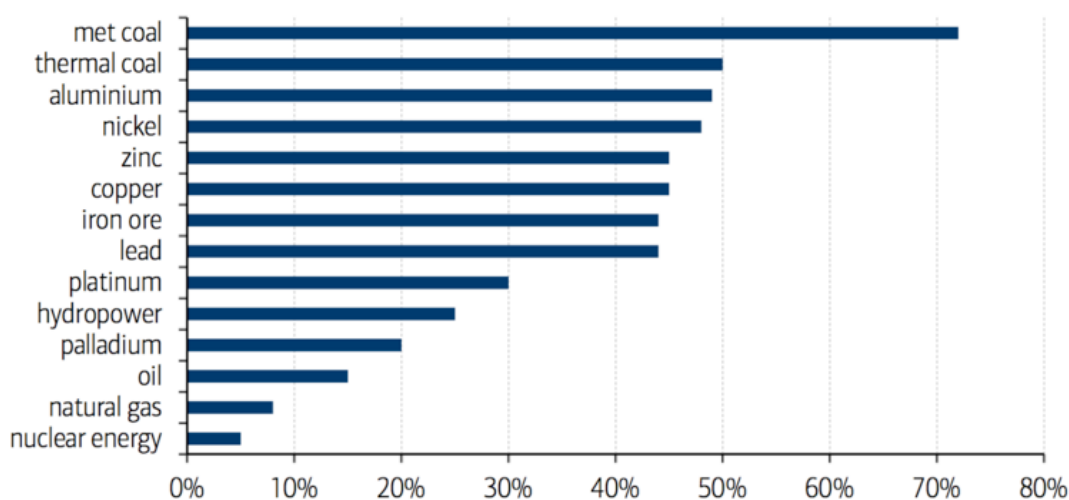
Zdroj: Standard Figure AB (2018)

Pro českou ekonomiku znamená období vzestupu rozvíjejících se trhů hrozbu i příležitost. Díky tomu, že jsme ještě nedávno do kategorie *emerging markets* patřili, dokážeme do těchto regionů mnohdy vyvážet zboží v „dobré kvalitě za rozumnou cenu“, což je příležitost. Na druhou stranu, s tím, jak rozvíjející se ekonomiky mohutní a dozrávají, stávají se pro některé naše výrobce stále nepříjemnější konkurencí, a tím hrozbou.

K tomu je potřeba brát v potaz to, že politické a ekonomické turbulence, k nimž na *emerging markets* čas od času dochází, mohou mít na naši ekonomiku hned dvojí negativní dopad. Jednak zvyšují averzi globálních investorů k riziku a motivují je k přesunu do bezpečných aktiv (mezi něž ta z našeho regionu stále ještě nepatří), a jednak dokáží rozkolísat světový trh s komoditami, jichž je postižená země významným vývozcem či dovozcem, eventuálně utlumit hospodářský růst v zemích, které jsou tak či onak velkými věřiteli podniků v postižené zemi.

Chart 4: China's share of global commodity consumption

With the exception of oil and gas, China is the world's largest consumer of most commodities

Source: BP, Antaike, IAI, ICSG, INSG, CRU, Woodmac, Metal Bulletin, BofA Merrill Lynch Global Commodity Research

Bank of America Merrill Lynch

Postřeh experta

„Těžiště globální ekonomiky se přesouvá do rozvíjejících se zemí a tento trend bude nejspíše pokračovat. Pro české podniky to představuje rizika i příležitosti. Konkurence nikdy nebyla větší, ale to platí také o možnostech dostat se na nové trhy s miliardami potenciálních zákazníků. Specifikem současnosti je možnost představení myšlenky, produktu či inovace skrze informační technologie celému světu. A to vše v době, kdy konzumní společnost na *emerging markets* roste raketovým tempem.“

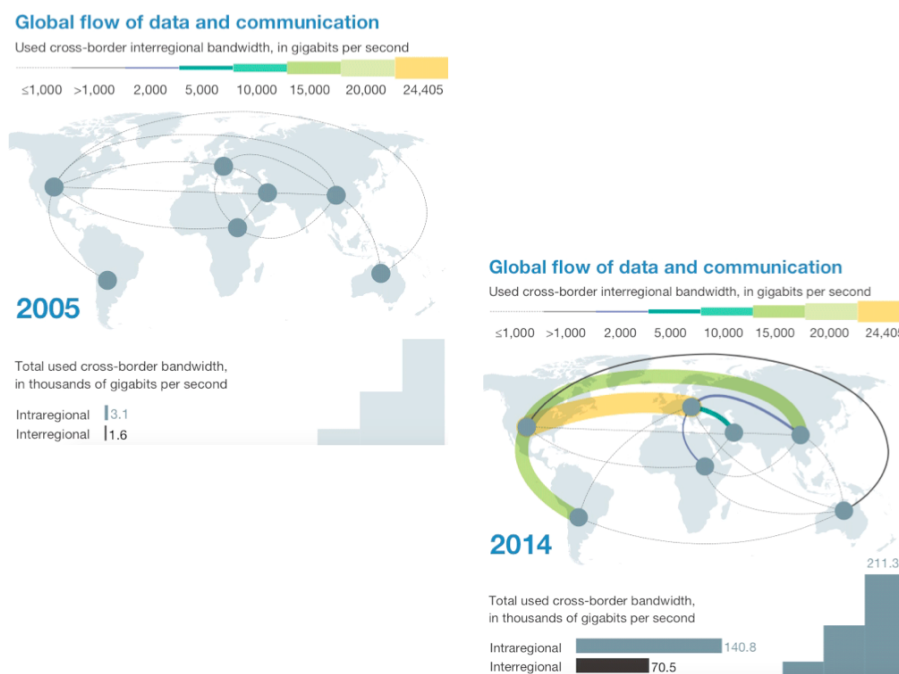
– Miroslav Novák, AKCENTA CZ

3. POSILOVÁNÍ PŘESHRANIČNÍCH TOKŮ A VAZEB

Globál

Přeshraniční (pro)vazby v podobě dodavatelských řetězců a sdílených infrastrukturních projektů hrají od počátku 90. let stále významnější roli. V mnoha ohledech, respektive oblastech, tak již mapa znázorňující toky zboží, služeb a kapitálu a zároveň dopravní či energetické tepny reflektuje realitu každodenního života lépe než klasické politické mapy. Kontrola nad takto vzniklými transnacionálními sítěmi přitom bude v kvantovém světě zítřka z pohledu mocenských vztahů stejně významná jako velikost a technologická vyspělost armády. A platit to bude tím spíše, že mnohé řetězce dnes v zájmu optimalizace hospodářského výsledku vytvářejí závislost mezi subjekty, které by spolu pouze na základě oficiální zahraničně-politické doktríny spolupracovat neměly (dodávky ruské energie do Evropy jsou jedním z mnoha příkladů).

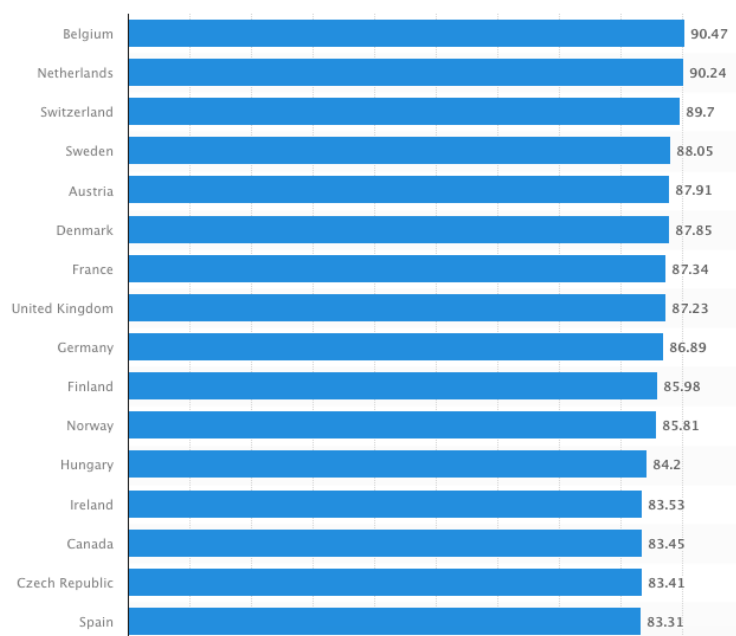
I když budeme abstrahovat od státně-ideologického hlediska, existence silných nadnárodních řetězců, jejichž četné články jsou silně horizontálně i vertikálně provázány, zakládá nepřehlédnutelná rizika vážného narušení procesu výroby a spotřeby v důsledku na první pohled jen lokálních disruptcí. Jako příklad lze uvést zemětřesení a následnou vlnu tsunami, které poté, co v roce 2011 postihly Japonsko, vyřadily přes 20 % globální produkce křemíkových plátů a bezmála dvě třetiny produkce určitých komponentů pro automobilový průmysl.

Zdroj: McKinsey Global Institute. Global Flows in a Digital Age: How Trade, Finance, People, and Data Connect the World Economy (2014)

Pro malou, uzavřenou a zaostávající českou ekonomiku, která se v 90. letech 20. století snažila ze všech sil vrátit na vyspělé světové trhy, bylo urychlené včleňování se do nadnárodních výrobních řetězců *conditio sine qua non* pro dosažení úspěchu. Nevyhnutelnou stinnou stránkou tohoto procesu, podstatně urychleného privatizací, byl fakt, že většina nejvýznamnějších českých podniků dnes není ve vlastnictví domácího kapitálu a v hierarchii tvorby přidané hodnoty v rámci nadnárodních řetězců se nepohybuje na horních příčkách žebříčku. Tato skutečnost mívá za následek mimo jiné nižší objem v tuzemsku vytvářeného a využívaného národního důchodu, vyšší riziko omezení či ukončení výroby a relokace produkce do zahraničí, stejně jako menší ochotu firem vycházet vstříc potřebám místní komunity i vlastních zaměstnanců.

KOF Globalization Index - 100 most globalized countries

Postřeh experta

„Jestliže donedávna hýbaly ekonomikou toky ropy, dnes je kritický pohyb dat. V 'datově silných' odvětvích, jako jsou finance, je tento trend v plném proudu, další obory a veřejná správa se přidávají. Budou-li data 'digitálním zlatem', měnou budoucnosti bude důvěra. Jen pokud budou zákazníci věřit, že respektujeme jejich soukromí, může ekonomika postavená na datech uspět. I proto vnímám GDPR jako příležitost – vytvořit si strategii pro data, zavést v organizaci datovou kulturu a využít nové poznatky k získání náskoku.“

– Dalibor Kačmář, Microsoft

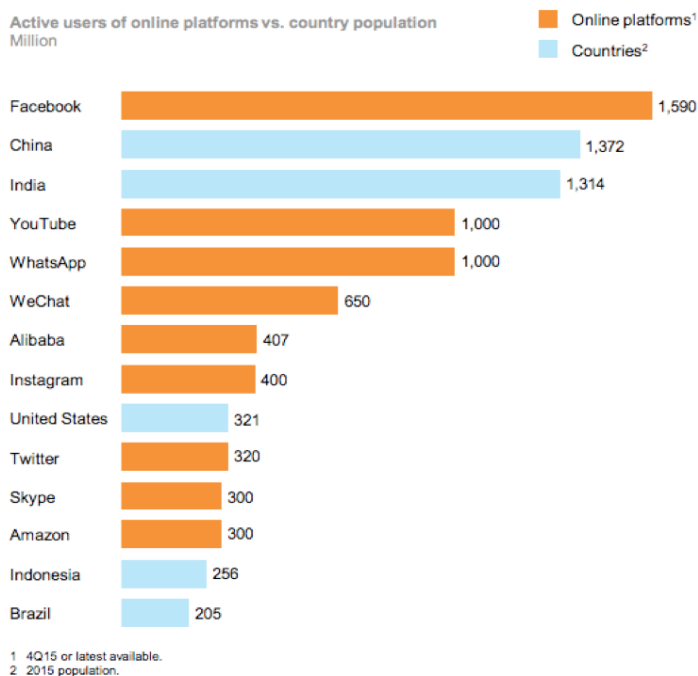
4. TECHNOLOGICKÁ (R)EVOLUCE

Globál

V současnosti má třetina populace Země v kapse počítač s větší kapacitou a rychlostí, než jakou disponovaly stroje pomáhající NASA přistát na Měsíci. V roce 2021 by měli mít prostřednictvím chytrého telefonu k dispozici srovnatelný potenciál již dva lidé z pěti. Ruku v ruce s tím dále poroste (nejen) hospodářská síla platforem a obecněji technologických společností, které se již dnes mohou co do počtu uživatelů směle srovnávat s nejlidnatějšími zeměmi světa.

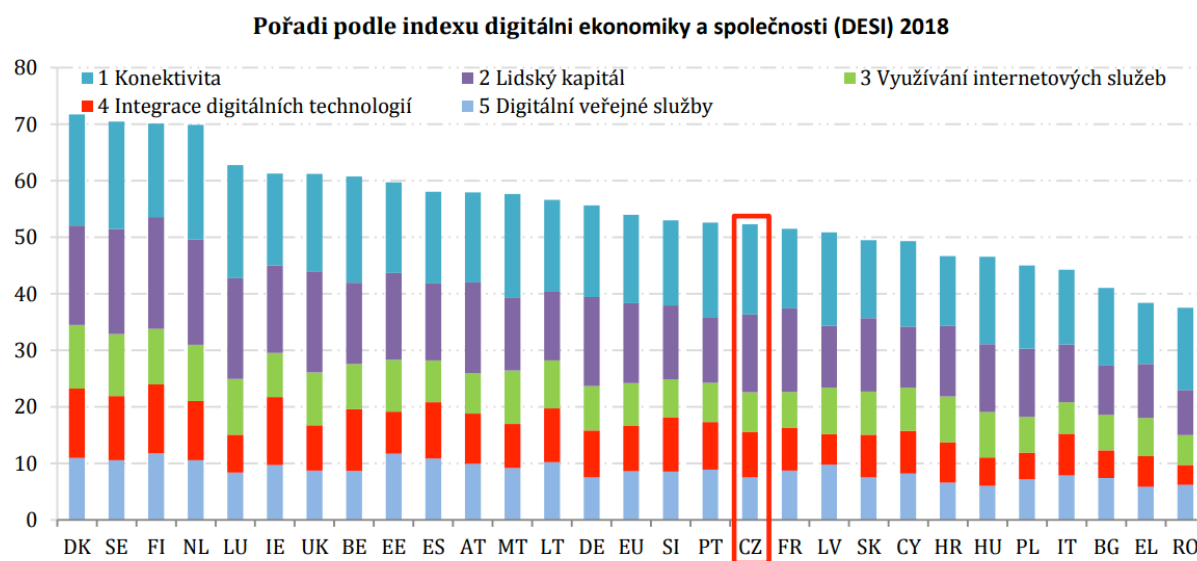
Data v rukou největších technologických společností umožňují předvídat a ovlivňovat chování stovek milionů lidí. Zároveň vedou ke střetům s regulátory, kteří se jim (jako Evropská komise v případě Googlu nebo Indie v případě Facebooku) pokoušejí přistřihnout křídla. Digitální platformy se ve stále větší míře stávají branou nejen k produktům a službám, ale také k nové identitě. Účet na Facebooku dnes podobně jako pas slouží k ověření totožnosti při vstupu do mnoha virtuálních komunit.

Důležitou součástí probíhající obchodní rozmíšky mezi USA a Čínou může být snaha stát se globálním dodavatelem technologií 5G. Vedle bezprostředního finančního přínosu bude mít vítězství v tomto souboji i významnější, strategický rozměr. Ten, kdo vybuduje potřebnou infrastrukturu jako první, získá náskok nejen v navazující poptávce, ale i ve špiónážních hrátkách. Nejen proto nyní technologie hýbou světovými trhy i politikou.

Zdroj: Ho Wai Lim, CILT Singapore. Supply Chain Success Through Collaborative Development – Internet of Things Enablers (2016)

Digitalizace, automatizace a umělá inteligence se v rostoucí míře uplatňují i v České republice, v posledních letech intenzivněji díky rostoucímu napětí na trhu práce. Na rozdíl od firem vlastněných velkými nadnárodními korporacemi bývají investice do nových technologií pro menší české společnosti vitálně důležité. Zatímco jejich pořízení v nedávné minulosti usnadňovaly nízké úrokové sazby, masovějšímu nasazení a využívání brání omezená připravenost na straně pracovní síly. I v této oblasti se projevují nedostatky, jimiž dlouhodobě strádá český vzdělávací systém a slabé spojení škol, výzkumu a praxe. Politická podpora transformace české ekonomiky do podoby umožňující úspěšně konkurovat zemím, kde technologická revoluce již řadu let úspěšně probíhá, se realizuje bohužel primárně v rovině slov, slibů a gest, strategických, systémových a skutečně účinných opatření se nedostává.

Zdroj: Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI) 2018 (zpráva Evropské komise o České republice, 2018)

Postřeh experta

„Digitalizace přináší změnu zasahující přímo jádro byznysu. Abychom uspěli, musíme otevřít a změnit samotný obchodní model firmy, k tomu maximálně využít digitálních technologií, plně se zaměřit na klienta a přizpůsobit procesy ve firmě jeho potřebám. Samotnou transformaci můžeme realizovat zvenčí, například postavením nové firmy, která časem vytlačí tu stávající, nebo také zevnitř přetvořením té stávající. Trvalou součástí se však musí stát otevřené myšlení a připravenost měnit firmu takzvaně za běhu.“

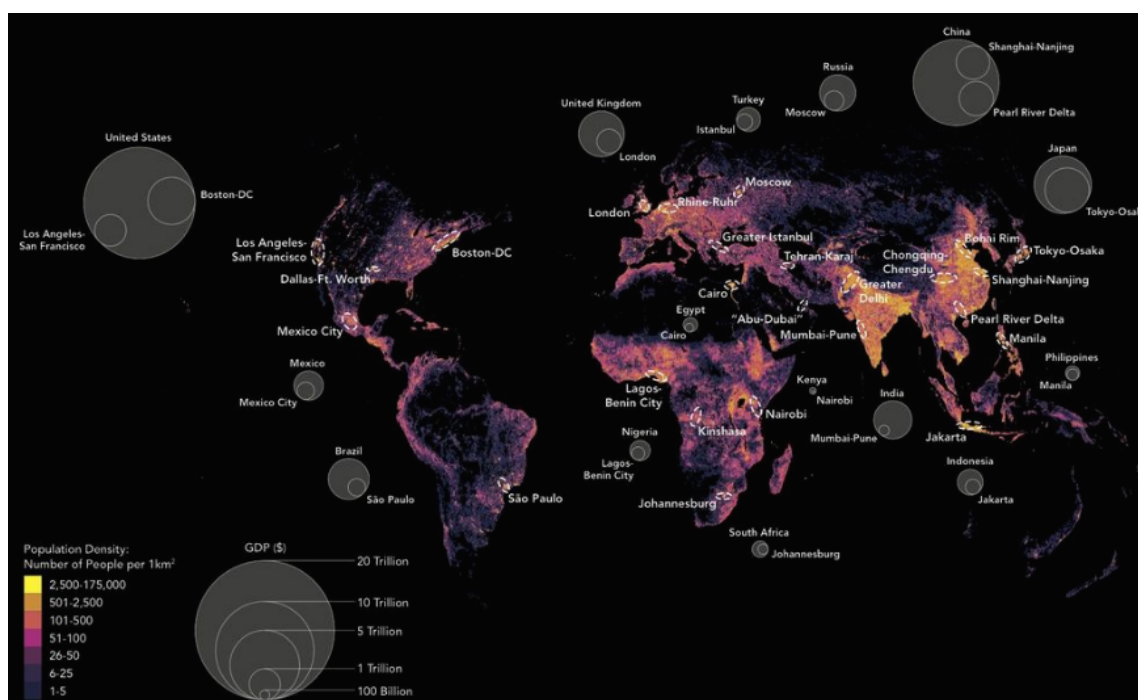
– Peter Morávek, Softec Group

5. STĚHOVÁNÍ DO MĚST

Globál

V roce 2007 žilo poprvé v historii ve městech více lidí než na venkově. Rychlost, s jakou se svět urbanizuje, přitom nabírá na obrátkách – v roce 2050 by měly podle OSN v městských aglomeracích pobývat již dvě třetiny globální populace. Velká města a jejich klastry přitom představují mozky i svaly většiny národních ekonomik – Londýn se podílí na britském HDP bezmála 50 %, v USA je koridor Boston, New York, Washington společně s Los Angeles podepsán pod třetinou hospodářského výkonu země. Podobné je to v mnoha rychle rostoucích rozvíjejících se ekonomikách, hospodářství Brazílie, Indonésie, Turecka, Ruska a dalších táhne minimálně ze třetiny několik komerčních a finančních center.

I když statisticky platí, že čím větší aglomerace, tím lépe se v ní žije, překotná urbanizace přináší ve stále větší míře i obrovské výzvy. Platí to nejen o překotně rostoucích megalopolích v rozvíjejících se zemích, ale také o tradičních metropolích v zemích vyspělého západního světa. Sociální nerovnosti, násilí a environmentální problémy patří mezi hrozby, s nimiž se musejí velká města vypořádat, má-li dojít pozitivního naplnění jejich „transformační potenciál“.

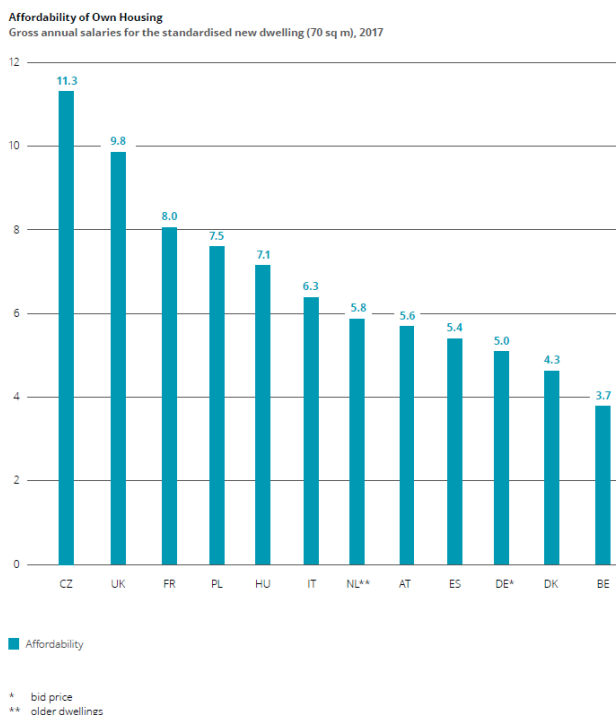

Zdroj: Parag Khanna, Connectography: Mapping the Future of Global Civilization (2016)

Česko

V relativně malém a stabilním Česku, kde v metropoli žije méně než 1,5 milionu lidí a populace druhého největšího města je třetinová, se městské správy přirozeně nepotýkají s problémy identického typu a rozměru jako New York, Šanghaj nebo Rio de Janeiro. To však neznamená, že téma urbanizace by u nás již dnes, ale zejména s výhledem do budoucna, nepředstavovalo velkou výzvu. V tomto kontextu lze

zmínit dramaticky rostoucí ceny bydlení v největších městech v důsledku rostoucího napětí mezi nabídkou a poptávkou na trhu, zanedbanou silniční sítí v situaci, kdy objem osobní i nákladní automobilové dopravy rok od roku mohutní, centrum hlavního města, které stále více ztrácí rezidenční charakter a stává se doménou komerčního využívání se všemi souvisejícími riziky, a v neposlední řadě riziko pokračující „ghettoizace“ uvnitř aglomerací, která je projevem pokračující stratifikace obyvatel.

Zdroj: Property Index, Overview of European Residential Markets, Affordable vs. Luxury Living (2018)

Postřeh experta

„S tím, jak se zvyšuje podíl obyvatelstva žijícího ve městech, roste dopravní zatížení a vznikají vyšší nároky na propojenost a informovanost. Jednou z cest, jak zlepšovat procesy a prostředí k životu, je digitalizace a správné využívání dat. Vzhledem k rostoucímu počtu uživatelů internetu a generaci Z je to logické. Digitalizace úřadů, elektronická komunikace s občany, chytré řízení dopravy a parkování, oběhové hospodářství a chytré a úsporné veřejné osvětlení jsou první kroky.“

– Tomáš Kozelský, Česká spořitelna

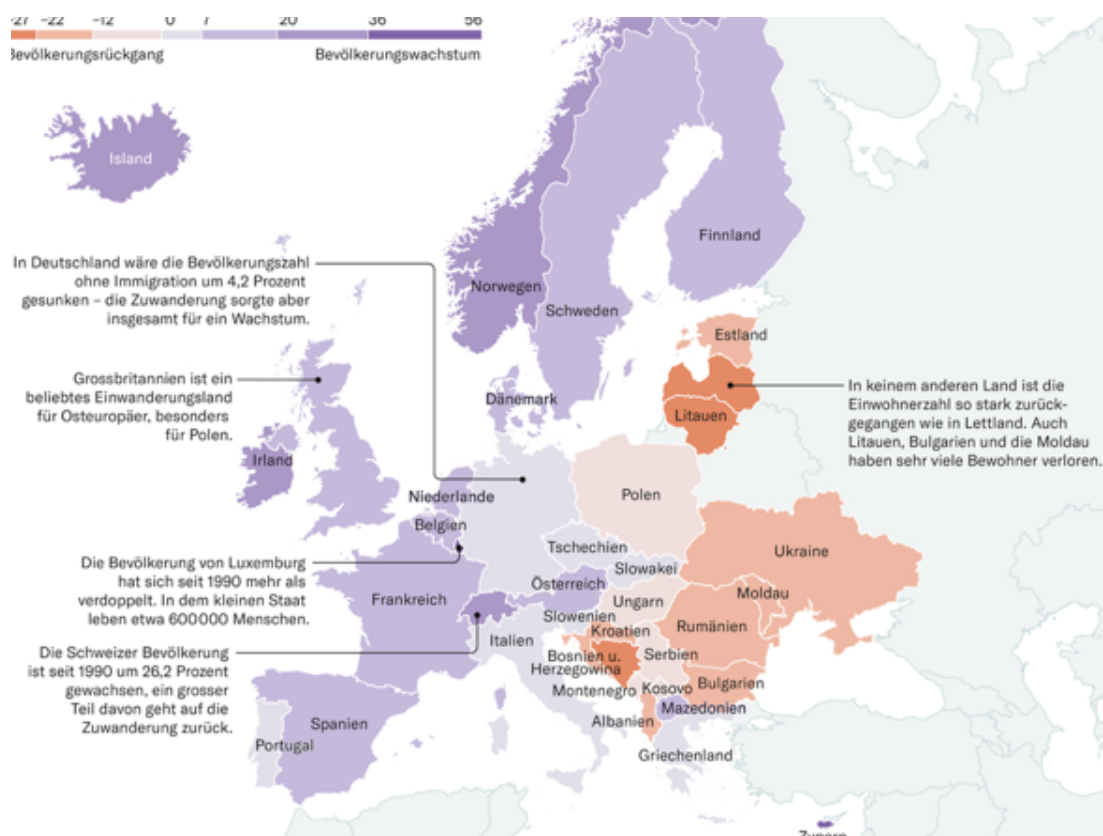
6. DEMOGRAFIE A MIGRACE

Globál

Lidstvo stárne. Před třiceti lety žil v zemích, kde míra porodnosti výrazně zaostávala za úrovními zajišťujícími obnovu nebo růst populace, jen zlomek lidí. Na začátku tohoto desetiletí šlo již o 60 %. Nejznámějšími případy jsou Japonsko a Rusko, které v posledních letech hlásí úbytek občanů. Demografický deficit se nicméně šíří do celého světa a představuje hrozbu, nebo přinejmenším výzvu pro mnohé globálně či regionálně systémově významné ekonomiky, a to od Číny po pilíře Latinské Ameriky.

Především bohaté ekonomiky stárnou a ty chudé obývají mladí a neklidní. Řečí čísel, z 50,5 % světové populace mladší 30 let žije 89,7 % na Blízkém východě a v rozvíjející se Asii. Od těchto lokalit by měla do konce století převzít štafetový kolík subsaharská Afrika.

Také část zemí Střední a východní Evropy se přitom kvůli migraci a demografii vylidňuje. Problémy kvůli tomu mají jak západ, kam většina migrantů směřuje, tak jejich původní domoviny.

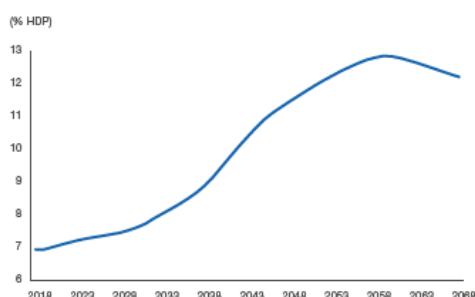
Zdroj: European Demographic Data Sheet, Vienna Institute for Demography (2018)

Česko

Česká republika *zatím* patří mezi ekonomicky rozvinutými zeměmi z demograficko-migračního pohledu k těm šťastnějším. Masový únik špičkových mozků do bohatších zemí, nekontrolovaný příliv kulturně nekompatibilních migrantů ani dramatický úbytek obyvatel v produktivním věku nejsou

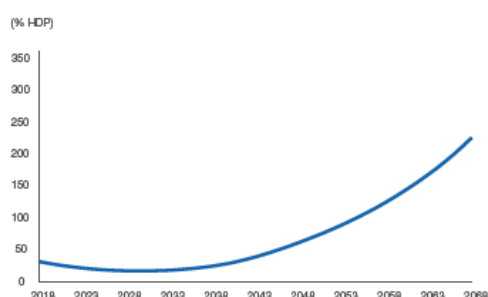
tématy, která by dominovala seriózní společenské diskuzi. Krátkozraká politická logika (do jisté míry právě proto) velí vládám řešení strategicky významných problémů vyžadujících nepopulární a krátkodobě bolestivá opatření odkládat, a přenáší tím tíhu jejich nevyhnutelného dopadu na příští generace. Již nyní je přitom zřejmé, že perspektiva stárnutí české populace, oteplování planety směřující ke „stěhování národů“ silnějším než dnes a slabá připravenost domácí pracovní síly obstát v podmínkách stále se zostřující globální konkurence na rychle se transformujícím pracovním trhu se již v dohledné budoucnosti stanou vážným ohrožením pro rovnováhu nejen českých veřejných rozpočtů a ekonomiky, ale celé české společnosti.

12,9 % HDP

Výdaje na starobní důchody začnou během 30. let 21. století rapidně růst a budou kulminovat kolem roku 2059 na úrovni 12,9 % HDP.

230 % HDP

V případě zachování současného nastavení daňových a výdajových politik by podíl veřejného dluhu na HDP začal od poloviny 30. let 21. století narůstat a v padesátiletém horizontu by se vyšplhal až na 230 % HDP.

Zdroj: Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, Úřad Národní rozpočtové rady (2018)

Postřeh experta

„Byznys ovlivňuje řada demografických změn (stárnutí populace, nástup lidí generace Y do rozhodujících pozic a rolí, nárůst významu východní kultury a mentality). Modely motivace k výkonu, se kterými jsou zaměstnavatelé zvyklí pracovat, berou zaskvě. Pro zaměstnavatele je klíčovou reakcí na tato fakta důkladná redefinice employer value proposition. To je strategie nabídky rozhodujících hodnot a stimulů, díky kterým bude zaměstnavatel atraktivní pro pracovní sílu, v níž je jeho budoucnost.“

– Luděk Pfeifer, M.C.TRITON

7. PŘÍKLON K ANTISYSTÉMOVÝM SILÁM

Globál

Popularita antisystémových stran je podle šetření *Financial Times* z roku 2017 na historickém maximu, měřeno od konce druhé světové války, tedy od doby, kdy má něco podobného smysl. Výrazné úspěchy přitom tyto síly sklízí zejména od poloviny 90. let, kdy v důsledku globalizace na stereoidech začala střední třída na západě ztrácet dech. Eroze významu času a prostoru, jinými slovy globalizace, totiž sice prospěla většině světa, stagnací či relativní ztrátou na ni nicméně doplatila střední třída v USA a západní Evropě. Paradoxem je, že kritici *establishmentu* vítězí i tam, kde by lidé měli být spokojeni. Na začátku tohoto roku například z 15 zemí regionu střední a východní Evropy, který bezpochyby od pádu Berlínské zdi těží z globalizace a zapojení do struktur Evropské unie, vládli populisté v sedmi, ve dvou dalších se podíleli na vládě a ve třech byli hlavní opozicí. Otázkou dne je, co přijde, až se hospodářský cyklus překllopí do fáze útlumu. Populisté totiž většinou sílí v době, kdy se ekonomice nedaří.

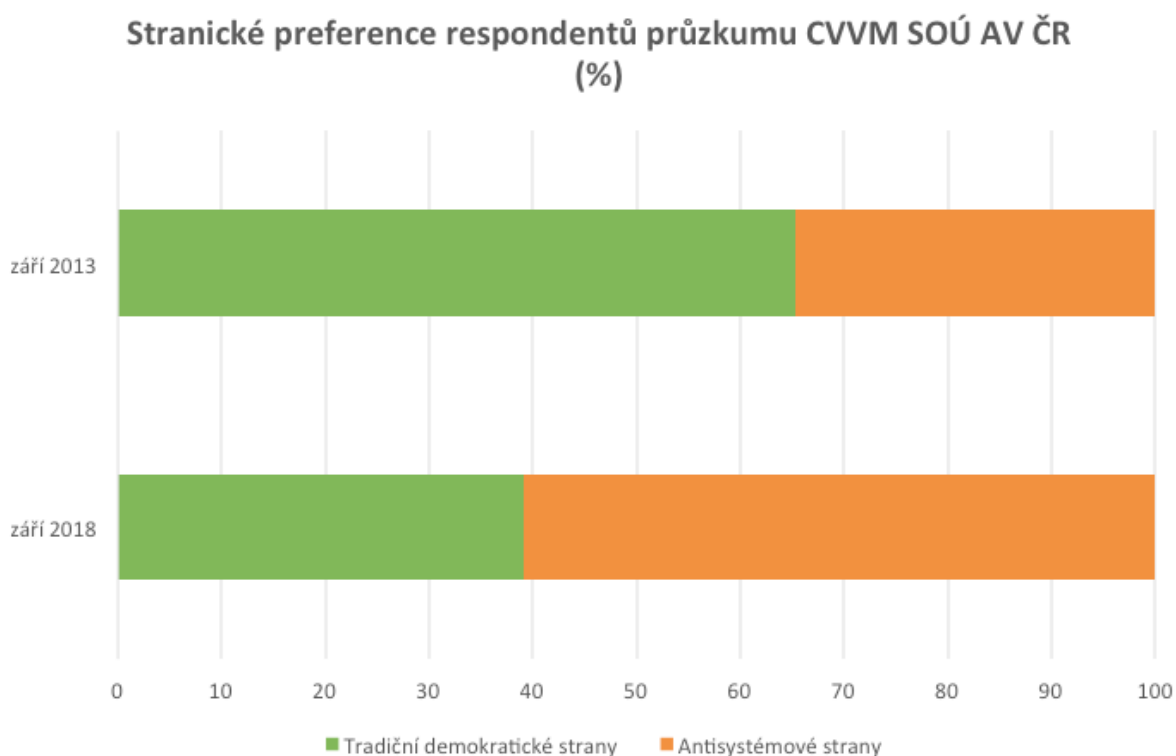

Zdroj: Dani Rodrik, Harvard University. Populism and the Economics of Globalization (2018)

Česko

Podobně jako v mnoha jiných vyspělých západních zemích, i v Česku v posledních letech získávají antisystémové síly a jejich politické strany na významu. Děje se to především proto, že tradiční politické strany nejsou s to věrohodně prezentovat veřejnosti strategie ani lídry schopné čelit negativním jevům (reálným i virtuálním), které nezanedbatelnou část veřejnosti silně dráždí, respektive z nichž má tato obavy. Čerstvé volební preference naznačují, že by se pro takzvaně antisystémové strany (ANO, Piráti, SPD) v současnosti ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR vyslovila zhruba polovina hlasujících. Bez ohledu na to, na jakou konkrétní věc kladou nesystémové strany důraz (ANO je proti korupci, Piráti bojují proti byrokracii a za digitalizaci, SPD prosazuje přímou demokracii a brojí proti migraci), jsou jejich

společnými rysy příliš široké hodnotové rozkročení a personifikace politiky. Oba tyto faktory činí české antisystémové strany křehčími a jejich politiku méně vypočitatelnou.

Postřeh experta

„Staré jistoty mizí, nastává doba chaosu a nejistoty, na což voliči v demokratických zemích reagují bezprecedentní podporou antisystémových stran a politiků. O to důležitější jsou a budou pojistky čítající diverzifikaci a také schopnost využít příležitostí tradičně přicházejících s historickými zlomy. Pro malé země a firmy to platí dvojnásob, zejména o nich se totiž často rozhoduje v rámci hospodářských a politických řetězců začínajících mimo jejich (ne)přímý vliv.“

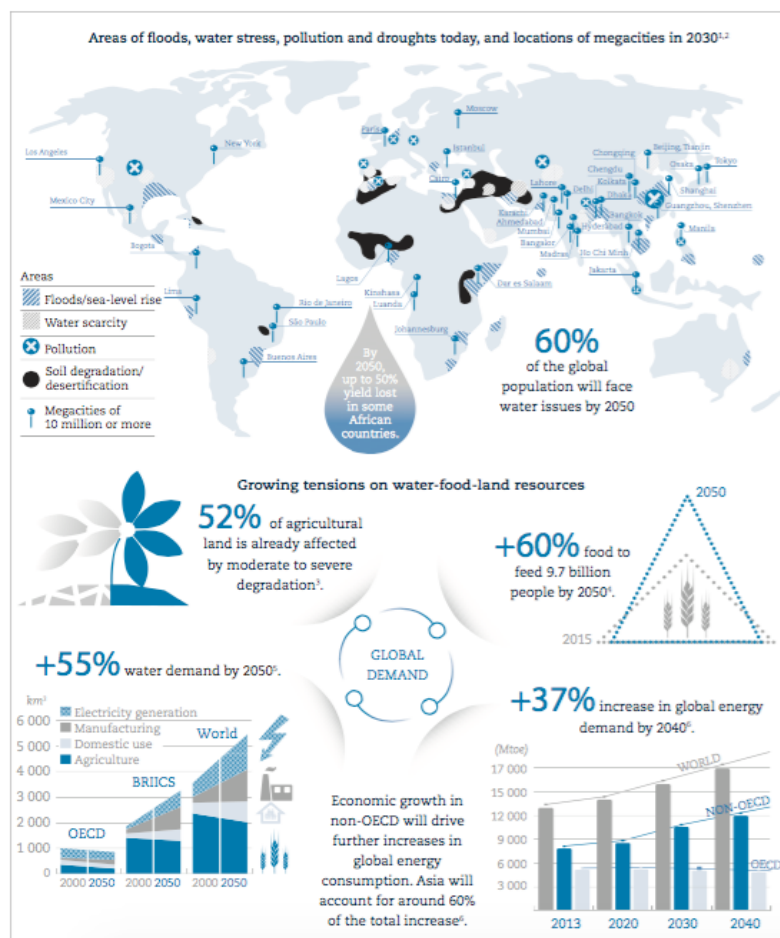
– Roman Chlupatý, Alter Eko

8. DEGRADACE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Globál

Růst populace a životní úrovně znamená (mimo jiné) zvyšující se poptávku po přírodních zdrojích, jako jsou voda, potraviny nebo energie. Zásoby mnohých jsou přitom omezené, a jejich úbytek navíc ve stále větší míře urychluje zhoršování životního prostředí způsobené člověkem. Probíhající změna klimatu přispívá k tomu, že je nyní 53 % zemědělské půdy postiženo (nad)průměrnou degradací. Škodliviny v ovzduší se podepisují pod jedno z devíti úmrtí. Dalším z mnoha problémů je úbytek lesů, v jehož důsledku dochází k vymírání živočišných druhů, které bylo v uplynulém století stokrát rychlejší než do té doby. To, mimo jiné, podle výzkumníků z Aarhus University znamená, že z úbytku savců očekávaného v příštích padesáti letech by se naše planeta vzpamatovávala 3-5 milionů let.

Otázkou je, zda má člověk vůbec šanci se konce této doby dožít. Již do roku 2050 se čeká růst poptávky po vodě o 55 % a po potravinách o 60 %, spotřeba energií se má zvýšit globálně o 37 %. I proto konzultanti z PricewaterhouseCoopers varují před prudkými změnami cen zdrojů a společně s tím narůstající nejistotou způsobenou regulací.

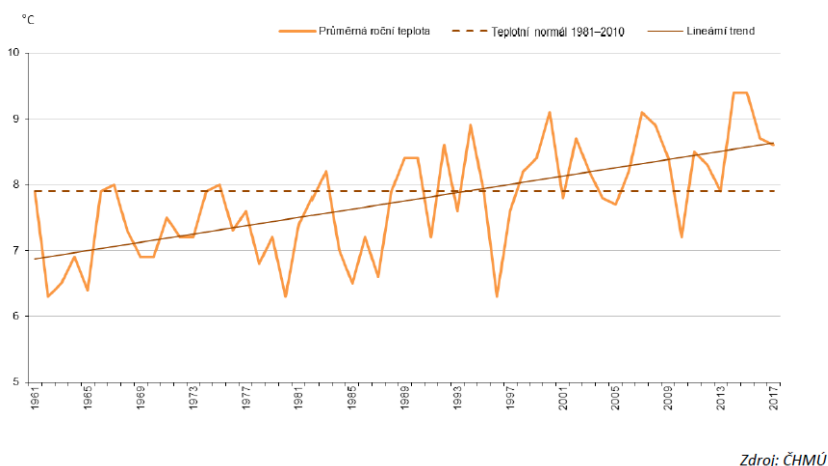
Zdroj: OECD Science, Technology and Innovation Outlook (2016)

Podle poslední dostupné Zprávy o životním prostředí se kvalita životního prostředí v Česku po roce 2000 zásadně nemění, je však stále více ovlivňována prohlubujícími se projevy změny klimatu (častější sucho i přívalové srážky, silný vítr). Nebývalé sucho nejen narušuje stabilitu a funkci řady ekosystémů, ale odráží se i ve fungování několika hospodářských odvětví (energetika, zemědělství, lesní a vodní hospodářství).

Díky výrazné finanční podpoře a dalším podpůrným nástrojům klesají emise znečišťujících látek do ovzduší, přesto byla situace i v roce 2017 u nás neuspokojivá. Silný ekonomický růst z posledních let se promítá do odpadového hospodářství, kde se produkce odpadů dlouhodobě nesnižuje a míra skládkování *komunálního* odpadu zůstává vysoká (v roce 2017 45 %).

Upadající kvalita životního prostředí byla před 30 lety jedním z hlavních motivů odporu veřejnosti vůči tehdejšímu režimu. Dnes se ukazuje, že po relativně snadném a rychlém zlepšení v 90. letech nebude zachování pozitivního trendu napříště snadné, dílem v důsledku postupného vyčerpání vnitřních rezerv, dílem v důsledku přelévání negativních exogenních vlivů do životního prostředí ČR (ekologická globalizace).

Dlouhodobý vývoj průměrné roční teploty vzduchu na území ČR ve srovnání s normálem 1981–2010, 1961–2017 [°C]

Zdroj: ČHMÚ

Postřeh experta

„V Mnichově platí občané drobný poplatek do fondu, který přispívá místním sedlákům, aby farmařili tradičně. Vyrovnává tím globální tlak na nízkou cenu potravin a je účinným nástrojem k zachování dostatečné kvality půdy (a tím i potravin). Göteborg zase do roku 2035 v místě bývalého přístavu postaví pět tisíc bytů ročně. Půjde o bydlení v pasivním standardu, se spoustou zeleně a vodních prvků, které si žádá maximálně jedno auto na rodinu. Svět nabízí spoustu dobrých příkladů, jen se inspirovat.“

– David Bárta, CityOne